

УДК 811.161.2'243(072.034)

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-1\(31\)-412-420](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-1(31)-412-420)

Михайлюк Наталія Володимирівна доктор філософії, доцент кафедри іноземних мов та міжкультурної комунікації, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків, тел.: (095) 223-63-88, <https://orcid.org/0000-0003-3377-2229>

Драган Оксана Анатоліївна старший викладач кафедри іноземних мов та міжкультурної комунікації, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків, тел.: (050) 275-02-32, <https://orcid.org/0000-0002-1225-6519>

Лещінська Ауріка Вікторівна старший викладач кафедри іноземних мов та міжкультурної комунікації, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків, тел.: (068) 605-26-21, <https://orcid.org/0000-0002-4690-1520>

РОЗВИТОК НАВИЧОК ВЕДЕННЯ ФАХОВОЇ ДИСКУСІЇ НА ЗАНЯТТЯХ З «ФАХОВОЇ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ» ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Анотація. У статті йдеться про вміння вести фахову дискусію українською мовою як один з видів компетентностей, яким повинен оволодіти іноземний здобувач вищої освіти в процесі вивчення навчальної дисципліни «Фахова іноземна мова». Ця навчальна дисципліна має за мету формування необхідної комунікативної спроможності у сферах професійного та ситуативного спілкування в усній і письмовій формах; формування навичок практичного володіння мовою в різних видах мовленнєвої діяльності в обсязі тематики, що обумовлена професійними потребами; підвищення загального освітнього рівня здобувачів. Дискусія розглядається як метод широкого публічного обговорення спірного питання, де сам процес комунікації між учасниками повинен бути відкритим та доброзичливим та має принести певний позитивний результат. Для того, щоб дискусія була корисною і принесла позитивний результат, бажано дотримуватись певних правил: не викликати у опонента стану роздратування, не принижувати гідності опонента, поважати його, не відволікати від теми обговорення, поступатися опоненту тим, чим можна поступитися, якщо Ваші погляди не збігаються, вміти слухати критику, не

піддаватись своїм емоціям та амбіціям. Фахова дискусія має свої особливості. Вона передбачає обговорення питань, що стосуються професійної компетентності та обов'язків фахівця економічної галузі, економічних питань. Вона є однією з форм розвитку комунікативної компетентності іноземних здобувачів вищої освіти, високий рівень володіння якою дає можливість ефективно проявляти свої професійні здібності при виконанні службових обов'язків на робочому місці у трудовому колективі. Одним з ефективних методів проведення фахової дискусії є «Мозковий штурм», який сприяє розвитку критичного мислення, активізацію розумової діяльності, творчої та комунікативної активності здобувачів.

Ключові слова: фахова дискусія, фахова іноземна мова, комунікативні здібності, мозковий штурм, навчальний процес.

Mykhailiuk Nataliya Volodymyrivna Doctor of Philosophy, Department of Foreign Languages and Cross-Culture Communication, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Kharkiv, tel. (095) 223-63-88, <https://orcid.org/0000-0003-3377-2229>

Dragan Oksana Anatolyivna Senior Lecturer, Department of Foreign Languages and Cross-Culture Communication, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Kharkiv, tel. (050) 275-02-32, <https://orcid.org/0000-0002-1225-6519>

Leshchinska Aurika Viktorivna Senior Lecturer, Department of Foreign Languages and Cross-Culture Communication, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Kharkiv, tel. (068) 605-26-21, <https://orcid.org/0000-0002-4690-1520>

DEVELOPMENT OF SKILLS FOR CONDUCTING PROFESSIONAL DISCUSSIONS IN CLASSES ON «PROFESSIONAL FOREIGN LANGUAGE» OF THE ECONOMIC PROFILE

Abstract. The article deals with the ability to conduct a professional discussion in the Ukrainian language as one of the types of competencies that a foreign higher education applicant must master in the process of studying the academic discipline «Professional Foreign Language». This academic discipline aims to form the necessary communicative competence in the areas of professional and situational communication in oral and written forms; to form practical language skills in various types of speech activity within the scope of

the topic determined by professional needs; to increase the general educational level of applicants. The discussion is considered as a method of broad public discussion of a controversial issue, where the process of communication between participants itself should be open and friendly and should bring a certain positive result. In order for the discussion to be useful and bring a positive result, it is advisable to follow certain rules: do not cause irritation in the opponent, do not humiliate the opponent, respect him, do not distract from the topic of discussion, give in to the opponent what you can give in if your views do not coincide, be able to listen to criticism, do not give in to your emotions and ambitions. Professional discussion has its own characteristics. It involves discussing issues related to the professional competence and responsibilities of a specialist in the economic field, economic issues. It is one of the forms of developing the communicative competence of foreign higher education applicants, a high level of mastery of which makes it possible to effectively demonstrate their professional abilities when performing their duties at the workplace in a work team. One of the effective methods of conducting a professional discussion is «Brainstorming», which contributes to the development of critical thinking, activation of mental activity, creative and communicative activity of applicants.

Keywords: professional discussion, professional foreign language, communication skills, brainstorming, educational process.

Постановка проблеми. Дисципліна «Фахова іноземна мова» розрахована на іноземних здобувачів, які вивчають українську мову як іноземну в закладі вищої освіти. Вивчення дисципліни сприяє засвоєнню фахової термінологічної лексики та граматичних конструкцій, характерних для фахових текстів. Метою викладання навчальної дисципліни є формування необхідної комунікативної спроможності в сферах професійного та ситуативного спілкування в усній і письмовій формах; формування навичок практичного володіння мовою в різних видах мовленнєвої діяльності в обсязі тематики, що обумовлена професійними потребами; підвищення загального освітнього рівня здобувачів. Основними завданнями дисципліни є: формувати професійні комунікативні компетентності; ефективно використовувати мову у спілкуванні; використовувати мовні навички, необхідні для розуміння тем, проводити дискусії та висловлювати свою думку; бути здатним застосовувати набуті знання та вміння на робочому місці та в реальному житті [1, С.2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Однією з компетентностей, якою повинен оволодіти іноземний здобувач вищої освіти в процесі вивчення дисципліни «Фахова іноземна мова» є здатність вести фахову дискусію українською мовою. Питанню розвитку навичок ведення дискусії

приділяли увагу науковці Т. Гриценко, Л. Зубенко, З. Мацюк, В. Мозговий, А. Середницька, В. Тихоша, С. Шевчук. Але в наукових дослідженнях цих авторів недостатньо розглянуто питання ведення фахової дискусії серед здобувачів вищої освіти економічного профілю. Цим зумовлена актуальність аналізу цього питання, оскільки сучасне суспільство потребує фахівців, здатних практично вирішувати поставлені перед ними життєві та професійні проблеми.

Метою статті є проаналізувати методи ведення фахової дискусії, які сприятимуть розвитку комунікативних здібностей іноземних здобувачів в сфері професійного та ситуативного спілкування.

Завдання наукового дослідження – схарактеризувати поняття «дискусія», етапи та прийоми її проведення, визначити особливості фахової дискусії та умови її організації на заняттях із «Фахової іноземної мови».

Виклад основного матеріалу. Словник української мови дає таке визначення слова *дискусія*: «широке публічне обговорення якого-небудь спірного питання; спір, суперечка окремих осіб, співбесідників» [2]. Науковець В. Мозговий вважає, що «дискусія – це обговорення будь-якого спірного питання. В основному дискусії проводять серед науковців, але у наш час їхня актуальність зростає і серед широких мас населення. У науковій дискусії дуже важливо формулювати свої думки однозначними й точними словами, терміни обов'язково пояснювати і стежити за тим, щоб обговорення не відхилялось від головної проблематики. Виступаючий має надати таку інформацію, яка необхідна для правильного розуміння й оцінки запропонованого способу вирішення проблеми, і дібрати такі аргументи, які б свідчили на користь саме цього способу» [3, С.134].

На думку С. Шевчук, «дискусія (від лат. *discussio* – дослідження, розгляд) – діалогічний метод творчої діяльності групи осіб, побудований на публічному, відкритому, доброзичливому обговоренні актуального, але спірного питання і спрямованого на певний позитивний результат. Дискусія – діалог не внутрішній, а зовнішній, відкритий. Предметом дискусії не може бути другорядне, випадкове для конкретної аудиторії питання, воно має бути проблемним, важливим у цій ситуації й водночас викликати неоднозначні думки та пропозиції.

Справжня дискусія – не суперечка, не з'ясування стосунків, вона передбачає об'єктивне й доброзичливе обговорення питання з обов'язковою повагою як до своїх прихильників, так і до опонентів з опорою на особистісно-діалогічний стиль спілкування. Тому за результатами дискусії не може бути переможців і переможених. Дискусія як метод вирішення проблеми зазвичай конструктивна, тобто спрямована на певний позитивний результат, на просування у розв'язанні спірного питання» [4].

Фахова дискусія передбачає обговорення питань, що стосуються професійної компетентності та обов'язків фахівця економічної галузі, теоретичних аспектів ринкової економіки, сутності підприємницької діяльності, загальних проблем народного господарства, ринкових механізмів макроекономічного регулювання і зовнішньоекономічної діяльності. Також фахова дискусія може проводитися з метою обміну досвідом, обговорення нових викликів, пошуку шляхів та засобів їх вирішення, розроблення пропозиції та перспективи щодо подальшого розвитку обговорюваного питання.

Фахова дискусія є одним з видів інтерактивних методів навчання, активно використовуваним у навчальному процесі закладів вищої освіти, але й одночасно це спосіб вирішення спірного питання в наукових та соціальних колах, підприємствах різних галузей, культурних заходах. Тому навички ведення фахової дискусії доцільно формувати в здобувачів вищої освіти ще під час навчання в закладах вищої освіти, оскільки це їм допоможе згодом реалізуватися успішно в обраній професії.

Навички ведення фахової дискусії в контексті навчальної дисципліни можна охарактеризувати не лише як вміння засвоювати нові знання, зберігати і пригадувати нову інформацію, доводити до досконалості певну дію, але ще й вміння брати на себе відповідальність, швидко та ефективно приймати рішення, здатність бути активною частиною команди.

Основними умовами використання дискусії на заняттях з «Фахової іноземної мови» є знайти в обраній для обговорення темі такі питання, стосовно яких слухачі дотримуються різних поглядів. Ці питання мають належати до інтересів, які стосуються багатьох і спонукатимуть їх висловлюватися стосовно розглядуваної теми.

Організація дискусії передбачає три етапи: підготовчий, основний та заключний. На підготовчому етапі формулюють тему дискусії, основні питання, які будуть винесені на колективне обговорення, визначають час і місце проведення дискусії. Її ефективність зумовлена насамперед вибором теми для обговорення, тому краще, щоб ця тема представляла собою актуальну проблему. На основному етапі обговорюють ті проблеми, які було винесено на порядок денний, виявляють позиції учасників, викликають бажання мислити та активно відстоювати свою позицію. На заключному етапі підбивають підсумки (доручається керівнику або одному зі спеціалістів – учасників дискусії).

Теми для ведення фахової дискусії на заняттях з «Фахової іноземної мови» економічного профілю передбачають не тільки перевірку знань іноземних здобувачів вищої освіти з профільних предметів, але й уміння висловлювати свою думку українською мовою, використовуючи фахову

термінологічну лексику та граматичні конструкції фахової мови. Фахова дискусія є однією з форм розвитку комунікативної компетентності іноземних здобувачів вищої освіти, високий рівень володіння якою дає можливість ефективно проявляти свої професійні здібності при виконанні службових обов'язків на робочому місці у трудовому колективі.

На нашу думку, для ведення фахової дискусії можуть бути використані такі теми:

- Споживання та заощадження
- Інвестиції як елемент сукупних витрат
- Сукупний попит і сукупна пропозиція
- Платіжний баланс
- Приховане безробіття
- Споживацька психологія населення

Учасники дискусії мають заздалегідь підготуватися до обговорення обраної теми і виявити готовність викласти власну позицію. Кожен учасник дискусії повинен уважно слухати і чути співрозмовників. Усім учасникам дискусії бажано поводитися відповідно до загальноприйнятих етичних норм, не слід перетворювати дискусію на суперечку, не можна перебивати тих, хто виступає, робити зауваження щодо особистісних якостей учасників [3, С.134].

В. Мозговий пропонує низку правил, яких потрібно дотримуватися під час участі у дискусіях:

- поступіться опонентові тим, чим можна поступитися, акцентуючи увагу на тому, де ваші погляди не збігаються. *(Так, у цьому Ви маєте рацію, а я помилявся. Але я сподіваюся, що ми можемо розглянути ще одне питання, де наші погляди не співпадають);*

- спробуйте «перекинути місток» між Вашими поглядами і поглядами опонента;

- не давайте опонентові зрозуміти, що Ви маєте намір переконати його і впевнені, що цього досягнете;

- намагайтеся «оминути ті питання», де Ви нічого не можете довести. «Встрявання» в їх обговорення – це додатковий сильний «козир» у руках опонента;

- заради успіху навчіться слухати критику, не піддавайтеся своїм емоціям і амбіціям, віддавайте належне опонентові, коли він має рацію, умійте програвати з гідністю – тоді це не сприйматиметься як програш, і вигравати спокійно, без тріумфу – тоді Ваш опонент швидше стане якщо не Вашим прихильником, то авжеж не Вашим ворогом;

- і вигравати, і програючи, уникайте надмірного вживання займенника «я», бо це принижує гідність співбесідника [3, С.135].

Одним з ефективних методів організації дискусії є «Мозковий штурм», який породжує велику кількість нових ідей та варіантів рішення складних, творчих завдань, недоступних розуму та зусиллям однієї людини. «Мозковий штурм» розвиває критичне мислення, активізує розумову діяльність та творчу активність учасників дискусії. Головний сенс методики – груповий пошук варіантів для вирішення певної проблеми. Під час обговорення кожен має можливість висловити будь-яку свою ідею. Абсолютно усі пропозиції спочатку записуються, а вже потім аналізуються. На меті – створення нових рішень поза формами шаблонного мислення.

Члени команди мають працювати як «один мозок». За короткий проміжок часу учасники переглядають і відбирають найкращу, найправильнішу або найефективнішу ідею, яка подається як варіант вирішення поставленого завдання. Кожен зосереджує свою увагу на пошуку нових підходів, а не на критиці висловлених іншими думок, а відтак усі учасники можуть спокійно висловлювати свої думки.

«Мозковий штурм» зазвичай проходить у три етапи, час кожного з них повинен бути чітко регламентований. Завдання викладача – слідкувати за ходом дискусії та дотриманням часу тривалості кожного з етапів.

Перший етап – створення банку ідей. Орієнтований час проведення – 7-10 хвилин. На цьому етапі після озвучення викладачем проблемного питання учасники дискусії мають зібрати якнайбільше можливих ідей щодо вирішення поставленого завдання. Важливо, щоб усі учасники мали змогу висловитися, не боячись озвучувати будь-які припущення, навіть ті, які на перший погляд здаються нереалістичними. Усі пропозиції фіксуються на дошці чи аркуші. Жодне коментування чи критика пропозицій на цьому етапі не допускається.

Другий етап – аналіз ідей. Займає основний час, не менше 20 хвилин. На цьому етапі кожна ідея аналізується, оцінюється і критикується з позиції раціональності застосування для заданих умов. Обираються найбільш влучні варіанти із запропонованих.

Третій етап – обговорення результатів. На цьому етапі із найбільш вдалих варіантів обирається найбільш цікавий та практичний. Цей етап може тривати 10 хвилин наприкінці заняття або може бути перенесений на наступне заняття для всебічного обговорення.

Крім класичного формату «Мозкового штурму» можна виділити декілька різновидів:

Зворотній. Учасникам дискусії пропонується певний зразок виконаної роботи, а завдання студентів у режимі мозкового штурму не лише виявити та проаналізувати усі його недоліки, а й запропонувати гідну альтернативу, яка їх не міститиме.

Комбінований. Учасникам дискусії об'єднуються у дві команди, кожна з яких з початку незалежно одна від одної генерує пропозиції, а потім аналізує банк ідей одною. А на останньому етапі усі учасники разом обговорюють найкращі пропозиції обох команд.

Анонімний. Деякі учасники через сором'язливість бояться публічно висловлювати власну думку, генеруючи креативні ідеї. Тому можна запропонувати студентам записувати ідеї на окремих аркушах і збирати їх у спільний капелюх чи скористатися зручним онлайн-сервісом. Наступні етапи відбуваються як і у класичному форматі.

Тіньовий. Учасники дискусії об'єднуються у три команди. Перша генерує ідеї публічно. Друга – мовчки слухає учасників першої команди, не приймає участі у їхній дискусії, але записує свої ідеї, які приходять на думку під час дискусії учасників першої команди. Третя – аналізує пропозиції обох команд та обирає найприйнятніший варіант або пропонує свої ідеї на основі пропозицій інших команд.

Візуальний. Такий формат найбільш підходить, коли необхідно створити замальовку певної ідеї (терміну, фрази, певної закономірності та інше). Група студентів об'єднується у декілька команд (по 3-5 учасників), які мають не лише обговорити зміст завдання, а й створити спільний ескіз. Після цього відбувається презентація кожної команди свого проекту та у ході спільного обговорення обирається найбільш оригінальний та влучний варіант[5].

Застосування методу «Мозкового штурму» на заняттях із «Фахової іноземної мови» згуртовує колектив, значно підвищує його інтелектуальний потенціал, допомагає розвивати навички формування ідей, вчить висловлювати та аргументувати власні позиції українською мовою, оцінювати ідеї інших учасників. Він демонструє, що для вирішення одного завдання можна використовувати різні варіанти, а найкращі ідеї часто приходять несподівано і опрацьовуються спільними зусиллями.

Висновки. Результати здійсненого аналізу дають підстави до висновку, що використання на заняттях із фахової іноземної мови економічного профілю методу фахової дискусії сприяє глибшому засвоєнню іноземними здобувачами вищої освіти фахової термінологічної лексики, навчає їх комунікативної рефлексії у сфері професійного спілкування, спонукає до вдосконалення навичок мислення, інтеграції ідей, етичної поведінки під час обговорення спірних питань. **Подальше дослідження** цього аспекту полягає в аналізі інтерактивних методів навчання, які б сприяли розвитку навичок ведення фахової дискусії українською мовою серед іноземних здобувачів вищої освіти.

Література:

1. Фахова іноземна мова : робоча програма навчальної дисципліни для всіх здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня / Л. Савицька, К. Ковальова. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2024. 10 с.
2. Словник української мови : в 20 томах / голов. ред. В. М. Русанівський. Київ, 2010. Т. 1–20.
3. Мозговий В. І. Українська мова у професійному спілкуванні. Модульний курс: навч. посіб. Київ, 2008. 592 с.
4. Шевчук С. В. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник. Київ, 2012. 696 с.
5. Прийом «Мозковий штурм» та формати його проведення під час уроків. URL : <https://vseosvita.ua/c/pedagogy/post/36735>

References:

1. Savytska L., Kovalova K. (Comps.). (2024). Fakhova inozemna mova: robocha prohrama navchalnoi dystsypliny dlia vsikh zdobuvachiv vyshchoi osvity pershoho (bakalavrskoho) rivnia [Specialized foreign language: a working program of the academic discipline for all applicants for higher education of the first (bachelor's) level]. Kharkiv [in Ukrainian].
2. Rusanivskyi V. M. (Editor-in-Chief). (2010). Slovnyk ukrainskoi movy [Dictionary of the Ukrainian language: in 20 volumes] (Vols. 1–20). Kyiv [in Ukrainian].
3. Mozghovyi, V. (2008). Ukrainska mova u profesiinomu spilkuvani. Modulnyi kurs: navch. posib [Ukrainian language in professional communication. Modular course: study guide]. Kyiv [in Ukrainian].
4. Shevchuk, S. (2012). Ukrainska mova za profesiinym spriamuvanniam: pidruchnyk. [Ukrainian language for professional purposes: textbook]. Kyiv [in Ukrainian].
5. Pryiom «Mozkovyi shturm» ta formaty yoho provedennia pid chas urokiv (2021) [Brainstorming technique and formats for conducting it during lessons]. Retrieved from <https://vseosvita.ua/c/pedagogy/post/36735> [in Ukrainian].